

Проблеми и решения в Енергетиката след социалните бунтове

Световни тенденции

В световен мащаб в сектора на Енергетиката се наблюдават следните тенденции. В следствие на увеличаване на търсенето на горива като въглища, нефт и газ се наблюдава тенденция на поскъпване на енергията, произвеждана от тези ресурси. Допълнителни фактори за оскъпяване на енергията от конвенционални източници се дължат на инфлацията и на повишаващите се изисквания за въвеждане на екологични стандарти, които изискват допълнителни инвестиции, а оттам и се повишава цената на електроенергията. В ядрената сфера се повишават разходите за управление и съхранение на радиоактивните отпадъци, а след Фукушима се увеличават изискванията за повишаване на сигурността на ядрените централи.

От друга страна инвестиционните разходи за въвеждане на нови ВЕИ инсталации постоянно намаляват, което води със себе си до цялостна промяна както в насоката на нови инвестиции в енергетиката (почти всички инвестиции в нови мощности се насочва в сектора на ВЕИ), така и в насока промяна на политиките за насърчаване на развитието на зелената енергия на политическо ниво.

Не на последно място, глобалното затопляне води до постоянно осъвременяване на политиките за насърчаване на екологичното производство и ограничаване на конвенционалните мощности посредством въвеждане на такси за емисии.

Европа

В Европа се наблюдават следните тенденции:

- Преразглеждане на ядрените политики на всички държави с цел намаляване на дела на ядрената енергетика, поради три основни причини: безопасност на населението; увеличени инвестиционни разходи, което води до високи цени; невъзможност за гъвкаво управление на енергийната система;
- Ограничаване на използването на конвенционални източници, чрез въвеждане на екологични стандарти в това число екологични и емисионни такси;
- Насърчаване на използването на ВЕИ посредством политики за търговия със зелени сертификати или посредством Тарифа на изкупуване. Въвеждане на гаранции за изкупуване на електроенергията от ВЕИ, както и политики на недискриминация спрямо ВЕИ централите.
- Политики за либерализиране на енергийния пазар и създаване на единен европейски енергиен пазар;
- Политики за инвестиции в инфраструктура с цел свързване на ВЕИ централи в това число и офшорни такива;
- Политики за насърчаване на иновациите в зелената сфера;
- Постоянно увеличаване на броя на заетите в зелената енергетика.

България

България избра въвеждането на механизъм за насърчаване на ВЕИ посредством Специални тарифи за изкупуване, но не инвестира в инфраструктура и не разви политики за иновативни зелени технологии. Енергийния пазар не е либерализиран и се въведоха редица такси, които ограничават по-нататъшното развитие на енергийната система в страната. Не се затвориха редица замърсяващи предприятия в сектора Енергетика, нито се насърчиха тези предприятия да инвестират в пречиствателни системи.

От къде дойдоха проблемите. През изминалите 3 години ДКЕВР се превърна от регулатор на чувствителен пазар като електроенергийния в изпълнител на политически поръчки, така компрометираща идеята за независим държавен балансатор на интересите на всички участници

/ЕРП, потребители, производители/. Без балансирана и стабилна политика в енергетиката /тук вина има и МИЕТ/ се получиха остри дисбаланси. Сега са необходими бързи и ефективни, приети от всички засегнати, решения, които не противоречат на вътрешното законодателство и европейските регулации.

Тези промени следва да засегнат всички сфери на енергетиката в страната в това число търговията с електроенергия, инвестициите в инфраструктура, въвеждането на нови зелени мощности, подобряване на управлението, намаляване на загубите от пренос, въвеждане на правила за търговия, които да доведат до либерализиране на пазара на електроенергия.

Логично е да се очаква, че световните и европейските тенденции ще се отразят и в България и това ще води до постоянно увеличаване на цената на електроенергията, което означава, че следва да се намери и устойчив модел за социално подпомагане на бедните слоеве от обществото, както и за намаляване на тежестта върху малките и средните фирми в страната. Това може да се постигне с мерки за социално подпомагане от една страна и с активни мерки за намаляване на енергийната интензивност и подобряване на енергийната ефективност от друга.

Конкретни проблеми и тяхното решаване:

1. Проблемът с „високите“ сметки за ток за потребителите

Огромна част от българските семейства не могат да плащат сметките за ток, парно и т.н. защото нямат доходи. Този политически въпрос изведнъж стана енергиен, което доведе до стихийни и волонтаристични предложения за бъдещето на отрасъла. Тъй като е политически въпрос той трябва да се реши с политически средства:

1.1 Въвежда се диференцирана тарифа на три стъпала - 50%, 65%, 80% от действащата тарифа за различен обем консумирана енергия напр.: 100 kWh, 150 kWh и 200 kWh

1.2 Създава се фонд за подкрепа на млади семейства, безработни и пенсионери с доходи под средните, в които се внасят 6% от брутните приходи на всички производители на ел. енергия / така ще се акумулират около 250 млн. лв./. Фондът се контролира от обществен съвет /синдикати, граждански съвети/протестиращи, други/.

2. Облекчаване на режима за малки и средни предприятия (и другите юридически лица):

- Възможност за избор на доставчик на електроенергия чрез либерализиране на пазара;
- Премахване на такса за „мощност“ на ден;
- Премахване на такса „достъп“.

3. Проблем с износа на електроенергия/ респективно внос за големи потребители:

- Намаляване на такса за пренос и износ;
- Свободни търгове през енергийна борса;
- Достъп до преносен капацитет на свободни търгове.

4. Проблемът със „зелената енергия“

Липсата на политика в изпълнение на Директива 28 на ЕС доведе до включването на „неочаквано“ голям брой ВЕИ в енергийната система.

ДКЕВР с хаотичните си и необосновани решения насърчи инвеститорите, а след това незаконно /чрез въвеждането на такса достъп/ ги санкционира. От това възникнаха огромни проблеми с отражение върху цялата икономика. Прогониха се авторитетни чужди инвеститори /Китайската банка за развитие, Корейската банка за инвестиции и развитие, BERD, IFC, Инвестиционни фондове от САЩ, Япония и Близкия Изток/, българските са пред фалит, заплашващ стабилността на банковата система, създаде се дефицит между преференциалната тарифа и зелената добавка.

Съществува реална опасност да не можем да изпълним поетите ангажименти по Директива

28, след което да бъдем санкционирани /в ход са 6 наказателни процедури по темата/
Решението е да се възстанови законността и справедливостта:

4.1 Зелената добавка в цената на електроенергията следва да е толкова голяма, че да покрива преференциалната тарифа. За да се случи това следва да се създаде фонд със средства от продажбата на квоти /CO₂/, който покрива сега съществуващия дефицит /ДКЕВР до този момент не са обявили размера му/. Справедливо е тук да се отбележи, че ЕС може да третира това като държавна помощ с по-голям от разрешените интензитет.

4.2. Да отпадне незаконната такса достъп /сега тя е в полза на ЕРП и ЕСО, които балансират паричните си потоци с нея/, а ВЕИ производителите да плащат ясна и фиксирана сума само за разходите, които предизвикват в системата. Например за всеки MWh произведен от тях цената на студения резерв необходим в системата /това ще подпомогне и работата на ТЕЦ/.

5. Проблемът с конвенционалните производители на ел. енергия

В опит да се решат първите два проблема се породиха нови, които застрашават работните места в енергетиката и добива на въглища. Възможните решения са:

5.1. Когенерациите и смесените високоефективни производства на ел. енергия да бъдат ограничени в рамките на необходимата произведена от тях топлинна енергия. Те да не се превръщат в генериращи мощности за ел. енергия, а не на топлинна. В цените им веднага да бъде отразено намаляването на цената на газа.

5.2. Да бъдат веднага ограничени ТЕЦ на вносни въглища, да се помисли да излязат от студения резерв.

5.3. Веднага да се намали до символично ниво такса пренос високо напрежение, за да се стимулират топлинните централи да изнасят ел. енергия.

5.4. Да се предоставят спестените от ВЕИ емисии на CO₂ на ТЕЦ работещи с български въглища, за да станат по-конкурентни за износ.

6. Проблеми, свързани с новите екологични изисквания на ЕС

Предстоящите разходи на ТЕЦ, свързани със закупуване на емисии CO₂ /до 2020 г. няма да има безплатни квоти/ и разходите за ограничаването им не са отразени в цената на ел. енергията. Това ескалиращо до 2020 г. ще води до оскъпяване на цената на електроенергията. Изброените в т.1 мерки трябва да направят поносима цената за потребителите и след отразяване на тези разходи в сметките им.

Мерките по т.3.3 и т.3.4 ще помогнат краткосрочно да се запази конкурентността на ТЕЦ.

7. Генерални проблеми, свързани с управлението на сектора.

Некадърното, крадливо управление на сектора и скъпите икономически необосновани енергийни проекти /наследени/ доведе НЕК до позицията на най-голям длъжник в държавата. Изкривяването на пазарните механизми от ДКЕВР още повече влоши финансовото състояние на сектора.

Едно от решенията би могло да бъде да се „одържавят“ задълженията на НЕК чрез целеви заем от СБ и кредитора да назначи компетентно управление на НЕК за срока на издължаване на кредита. Назначаването на управляващо дружество, което получава възнаграждение като част от печалбата вече е правено в България.

Така потребителите няма да плащат изключително високата такса достъп и пренос високо напрежение, която не отразява разходите за дейността на НЕК, а покрива разходите по „политически“ проекти.

8. Други политически мерки

Развитието на ВЕИ сектора у нас, сега изглежда като бreme, но той практически създава огромни възможности:

8.1. Фиксира цена за компонента зелената енергия за срок от 20 години, това е невъзможно за други производители.

8.2. Практически е единствената некорупционна и прозрачна ценообразуваща компонента.

8.3. Директива 28 дава възможности за износ на зелена енергия /статистическо прехвърляне/, за страни които не са изпълнили своите цели по директивата. Едно активно и отговорно правителство би намерило потенциал за развитие на ВЕИ сектора чрез двустранни споразумения с тези страни и така ще облекчи ценовия натиск върху потребителите и ще насърчи допълнителни инвестиции във ВЕИ /инвестиции, работни места, доходи/.

В заключение предлаганите мерки могат да работят и самостоятелно, но в пакет бързо ще решат актуалните остри проблеми.

Необходимо е също така да се разработи пътна карта на развитие на сектора Енергетика в Европейския контекст на развитие на енергетиката до 2050г.

На тази основа следва да се направи план за развитие на сектора с посочени междинни цели и да се въведат допълнителни гаранции за инвестиции в сектора. Връщането на доверието в сектора и в България е важно за всички сфери на развитие на икономиката на страната.